

Josep Esteve i Soler (1930-2019): farmacèutic manresà, empresari, acadèmic i president d'una fundació científica

Fèlix Bosch, Sergi Erill

Fundació Dr. Antoni Esteve. Barcelona.

Antecedents

La farmàcia de la Plana de l'Om de Manresa, la va obrir a principis del segle XIX Tomàs Esteve i Gabanyach (1753-1830), el primer farmacèutic de la nissaga Esteve. Procedent d'Urús de la Cerdanya havia iniciat la seva activitat professional el 1787 a l'Hospital de Sant Andreu de la capital del Bages. Cinc generacions de farmacèutics més tard, seria Antoni Esteve i Subirana (1902-1979) (Figura 1B), qui prendria la iniciativa d'incorporar un petit laboratori al pis superior de l'antiga farmàcia. Era el 1929 i suposaria la llavor que, més endavant, donaria lloc als Laboratoris del Dr. Esteve¹.

Antoni Esteve i Subirana, amb 25 anys, va haver d'assumir la responsabilitat de la farmàcia just després de la mort prematura del seu pare —Josep Esteve i Seguí (1873-1927) (Figura 1A). L'any següent (1928) es casa amb Paquita Soler i Casulleras (1907-1992) i compagina la seva activitat professional a la farmàcia, el laboratori d'anàlisis clíniques sobre la farmàcia i la feina d'analista a l'Hospital de Sant Andreu, on ja havia treballat el seu rebesavi^{1,2}. El 4 de gener de 1930 naixia a Manresa el seu primer fill, Josep, a qui homenatgem en aquest article.

Tot i que el context històric dels anys trenta era molt desfavorable per endegar iniciatives, el Dr. Antoni Esteve i la seva muller van aconseguir tirar endavant la família sense aturar l'activitat empresarial i de recerca². No era una tasca senzilla després d'una greu recessió econòmica mundial i d'una dictadura. Sortosament, però, en aquell moment la indústria farmacèutica tenia un paper creixent en el teixit industrial català³. Algunes empreses procedien de companyies químiques multinacionals i, altres, de negocis familiars com ara adrogueries o farmàcies, com va ser el cas dels Esteve⁴.

Farmacèutic i empresari

Tot i les dificultats de la postguerra, la farmàcia va continuar, el laboratori va créixer i s'obtingueren més productes,

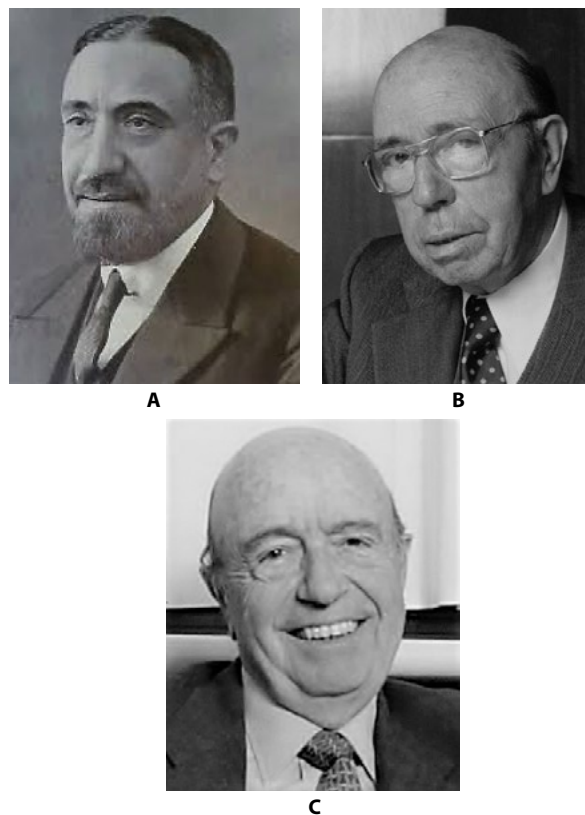

FIGURA 1. Quarta, cinquena i sisena generació de la nissaga de farmacèutics de la família Esteve: A) Josep Esteve i Seguí (1873-1927); B) Antoni Esteve i Subirana (1902-1979); C) Josep Esteve i Soler (1930-2019)

com ara arsenicals, sulfamides, penicil·lina i anti-hemorràgics². El 1942 el laboratori es trasllada de Manresa a Barcelona i és el 1953 quan, amb 23 anys i acabat de llicenciar-se en farmàcia, Josep Esteve i Soler (Figura 1C) s'incorpora a l'empresa familiar. Va assolir un postgrau en Direcció i Administració d'Empreses (IESE, 1963) i el doctorat en Farmàcia (Universitat de Barcelona, 1970). Va ser així com, a partir d'aquell moment, va prendre protagonisme la sisena generació de la nissaga de farmacèutics Esteve^{1,2}.

Durant més de dues dècades Josep Esteve i Soler contribueix significativament a la recerca que lidera el seu pare, amb la síntesi de nous medicaments, com ara isoniazides, antiinflamatoris i antireumàtics, així com un

Correspondència: Fèlix Bosch
Fundació Dr. Antoni Esteve
Passeig Zona Franca, 109
08038 Barcelona
Tel. 934 335 320
Adreça electrònica: fbosch@estev.org

nou fàrmac vasoprotector, el dobesilat càlcic (1971). Aquest darrer fàrmac i els antihemorràgics van obrir les portes al laboratori per a futures col·laboracions empresarials arreu del món i esdevingueren els primers fàrmacs íntegrament catalans que tingueren projecció internacional². Josep Esteve va dir que el seu pare havia viscut una “vida dedicada amb tenacitat a la farmàcia i a la investigació” i afegia: “[d’ell] vaig aprendre el valor de la laboriositat, com també l’estima i el respecte per la feina ben feta”⁵. Entre les moltes amistats internacionals de Josep Esteve, cal fer esment de tot un referent de la recerca farmacològica, Paul Janssen (Figura 2). Janssen era un metge belga, destacat pels seus coneixements de química mèdica i farmacologia, que va heretar la companyia farmacèutica que havia fundat el seu pare el 1935 i que va comercialitzar l’haloperidol entre una vuitantena de medicaments més⁶. Josep Esteve va dir d’ell: “[és una] font permanent d’ensenyança, amb qui he compartit inoblidables i llargues estones de comunicació científica”⁵. Amb cert paral·lelisme amb Janssen, Josep Esteve va heretar l’emprenedoria del seu pare i va afavorir l’expansió científica i empresarial de l’empresa. A la mort d’Antoni Esteve i Subirana el 1979, Josep Esteve va assumir la direcció de la companyia farmacèutica durant 26 anys (fins 2005). Com a farmacèutic i empresari, Josep Esteve va saber mantenir i impulsar la clara orientació del laboratori envers la recerca, va potenciar el creixement del negoci i l’expansió internacional⁵. Com a conseqüència de la seva productiva activitat professional, va ocupar diversos càrrecs associatius i va rebre un gran nombre de distincions i reconeixements institucionals i civils.

Acadèmic

Entre els diversos càrrecs institucionals que va ocupar Josep Esteve i Soler, es podrien esmentar el de president de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, acadèmic de nombre de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya i el d’acadèmic corresponent de l’Académie Nationale de Pharmacie a París. Voldríem destacar especialment la seva vinculació amb l’Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. El seu pare, en va ser vicepresident en dues ocasions, el 1936 sota la presidència d’Antoni Trias i Pujol (president de l’Acadèmia de 1936 a 1939) i el 1962 durant la presidència de Joan Gibert i Queraltó (de 1958 a 1966) (Figura 3, A i B). Seguint la seva trajectòria, Josep Esteve va ser vicepresident de l’Acadèmia durant els quatre anys que la va presidir Josep Alsina i Bofill (de 1974 a 1978) (Figura 3C)⁷. Bon amic de Josep Esteve, el Dr. Alsina, a més de metge i docent, va ser un defensor del llenguatge mèdic català, que va participar en el *Diccionari de medicina* de Corachan, en el *Vocabulari mèdic* i, finalment, en el *Diccionari enciclopèdic de medicina*⁸. Aquesta afinitat amb la llengua i la cultura catalanes havia estat també una voca-

FIGURA 2. La bona relació de Josep Esteve (a l’esquerra) amb Paul Janssen (1926-2003) va afavorir l’establiment de projectes comercials entre les dues empreses

ció destacada en la nissaga Esteve, sobretot per part de Josep Esteve i Seguí i el seu bon amic, el metge i polifacètic Dr. Oleguer Miró i Borràs (1849-1926)¹.

President d’una fundació científica

Un dels càrrecs que cal destacar de Josep Esteve fou el de president del patronat de la Fundació que porta el nom del seu pare. Poc després de la mort d’Antoni Esteve i Subirana, Josep Esteve, juntament amb la seva mare i els seus germans, Joan i Montserrat, va crear la Fundació Dr. Antoni Esteve (1982) per honrar públicament la seva memòria.

Amb l’objectiu prioritari d’estimular el progrés de la farmacoteràpia mitjançant la comunicació i la discussió científica, la Fundació Dr. Antoni Esteve intenta impregnar les seves activitats d’un caràcter eminentment multidisciplinari. Les iniciatives de la Fundació es fonamenten, d’una banda, en una sèrie d’activitats presencials on destaquen els seminaris de formació, les taules rodones i els grups internacionals de discussió. D’altra banda, la Fundació ha editat una llarga llista de publicacions. Com a institució sense ànim de lucre, les seves publicacions es poden sol·licitar gratuïtament en format imprès o es poden descarregar del web.⁹ Entre

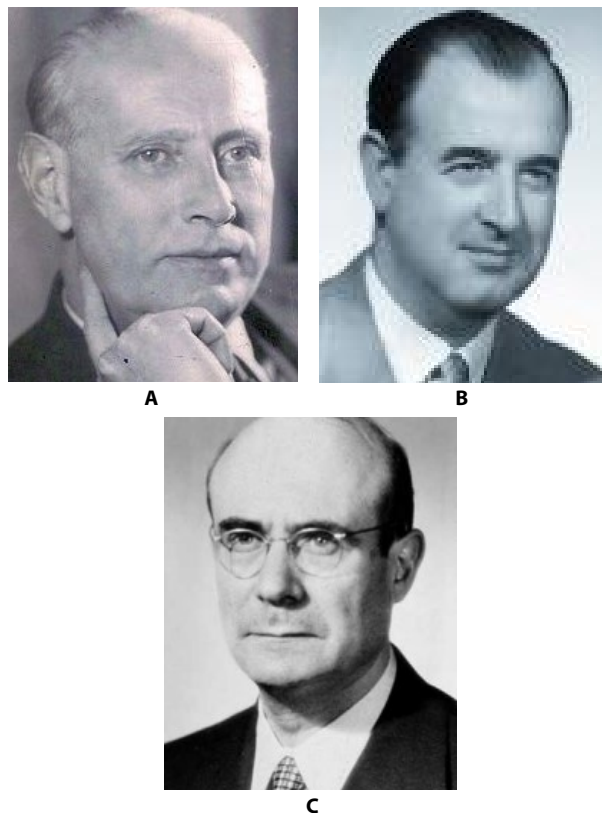

FIGURA 3. Presidents de l'Acadèmia durant les vicepresidències d'Antoni Esteve i Subirana: A) Antoni Trias i Pujol (1892-1970) i B) Joan Gibert i Queralto (1907-1998), i de Josep Esteve i Soler: C) Josep Alsina i Bofill (1904-1993)

les publicacions, s'han generat molts articles que reflecteixen les activitats de la Fundació i que s'han publicat en revistes científiques de tot el món. *Annals de Medicina* ha contribuït significativament a aquesta divulgació de les activitats de la Fundació.

Des del primer moment, Josep Esteve i Soler i els seus germans van lluitar per potenciar la Fundació, donar-li continuïtat i expandir el seu camp d'actuació. Des de sempre van defensar la independència de la Fundació respecte al laboratori i els il·lusionava que la Fundació portés el nom del seu pare arreu del món. Josep Esteve sovint repetia unes paraules de la professora Roser González-Duarte, de la Universitat de Barcelona, afirmant que la Fundació "era una institució que, sense estridències, es dedicava a organitzar activitats científiques de qualitat". Amb el decurs dels anys, la Fundació ha protagonitzat prop d'un miler d'activitats i ha implicat més de 5.000 professionals de les àrees biomèdiques. Per assolir-ho, ha col·laborat amb més de 500 institucions, com ara universitats, centres de recerca, hospitals i associacions científiques, entre d'altres. Aquestes activitats han

tingut un caire tant nacional com internacional. La Fundació ha estat present en tots els continents i ha portat a Catalunya investigadors rellevants representants de la majoria de països⁹.

Epíleg

L'any 1999 la revista *Annals de Medicina* homenatjava el Dr. Antoni Esteve i Subirana quan es complien 20 anys de la seva mort¹⁰. Precisament ara, vint anys més tard i quaranta anys després de la mort d'Antoni Esteve i Subirana, agraïm que la revista de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears contribueixi a difondre la tasca del fill, el Dr. Josep Esteve i Soler, també farmacèutic manresà, emprenedor i membre de junta de l'Acadèmia que, entre moltes altres iniciatives, va crear i presidir una fundació científica catalana de prestigi. Aquest text vol retre homenatge al Dr. Josep Esteve i Soler, que, amb la seva generositat i la dels seus germans, va fer possible l'existència de la Fundació i, en conseqüència, que moltes persones gaudissin de les seves activitats i publicacions. El Dr. Josep Esteve i Soler ens va deixar el passat 29 de març a l'edat de 89 anys. El seu record, però, es mantindrà present i ens agradarà que en part sigui també a través de la nostra institució.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Sinca i Algué G. Aquells homes amb barba. Biografia del farmacèutic manresà Josep Esteve i Seguí. Barcelona: Dux Editorial; 2015.
2. Corbella i Corbella J. Antoni Esteve i Subirana, semblança Biogràfica. Semblances, 45. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Secció de Ciències; 2006.
3. Rodríguez Nozal R. La industria del medicamento como motor de cambio profesional de la farmacia española decimonónica. Actas de las Jornadas Historia de la Farmacia hoy: proyectos y perspectivas de futuro. Madrid, 12-13 de diciembre de 2002; p. 91-103.
4. Bosch F, Fernández S, Baños JE. El naixement de la indústria farmacèutica a Catalunya (II): les empreses nacionals. *Annals Medicina*. 2007;90:60-67.
5. Esteve i Soler J. Investigació farmacèutica i progrés de la medicina. Discurs d'acceptació a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, 1 de desembre de 1991.
6. Black J. A personal perspective on Dr. Paul Janssen. *J Med Chem*. 2005;48:1687-1688.
7. Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut. Apartat L'Acadèmia, Què és l'Acadèmia, Juntes anteriors. Barcelona; 2019. Consultable a: http://www.academia.cat/Portal/academia/que_es_L_Academia_2/_F3lc3hsHE6kTBr1189W8fw. Accés el 5 d'abril de 2019.
8. Bosch F, Julià MA, Porta M, Ramis O, Sala J, Usall J, Vázquez L, Viñas O. Una responsabilitat històrica i una necessitat bàsica: el Diccionari enciclopèdic de medicina. A propòsit de la primera jornada sobre el projecte DEMCAT. *Annals Medicina*. 2017;100:39-47.
9. Fundació Dr. Antoni Esteve. Barcelona; 2019. Consultable a: <http://www.esteve.org>. Accés el 5 d'abril de 2019.
10. Erill S, Bosch F. Fundació Dr. Antoni Esteve (Antoni Esteve i Subirana, 1902-1979), vint anys després de la seva mort. *Annals Medicina*. 1999;82:293-294.